

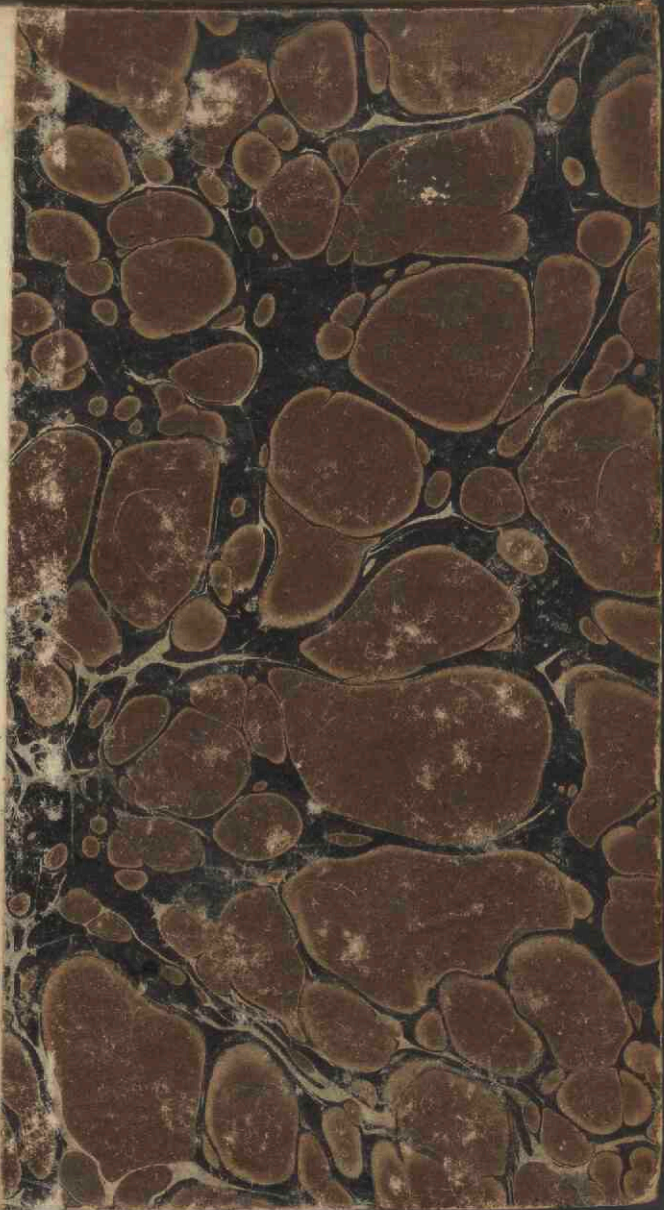

lehoa vindex, siue de rebus Gallicis: narratio prima

<https://hdl.handle.net/1874/428516>

ora

ct.
6

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

FRANCOIS

de

Reines

de France.

Rariora

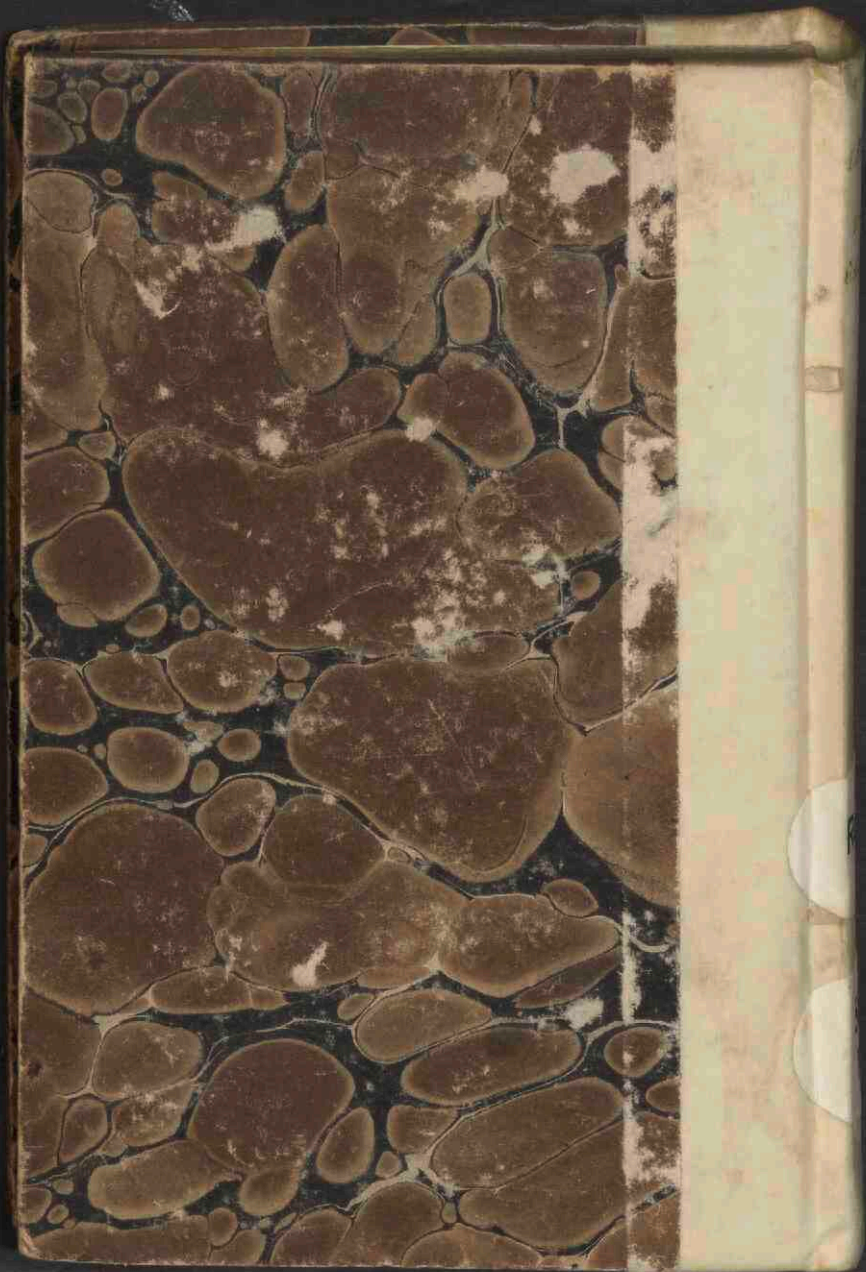
S. oct.

1456

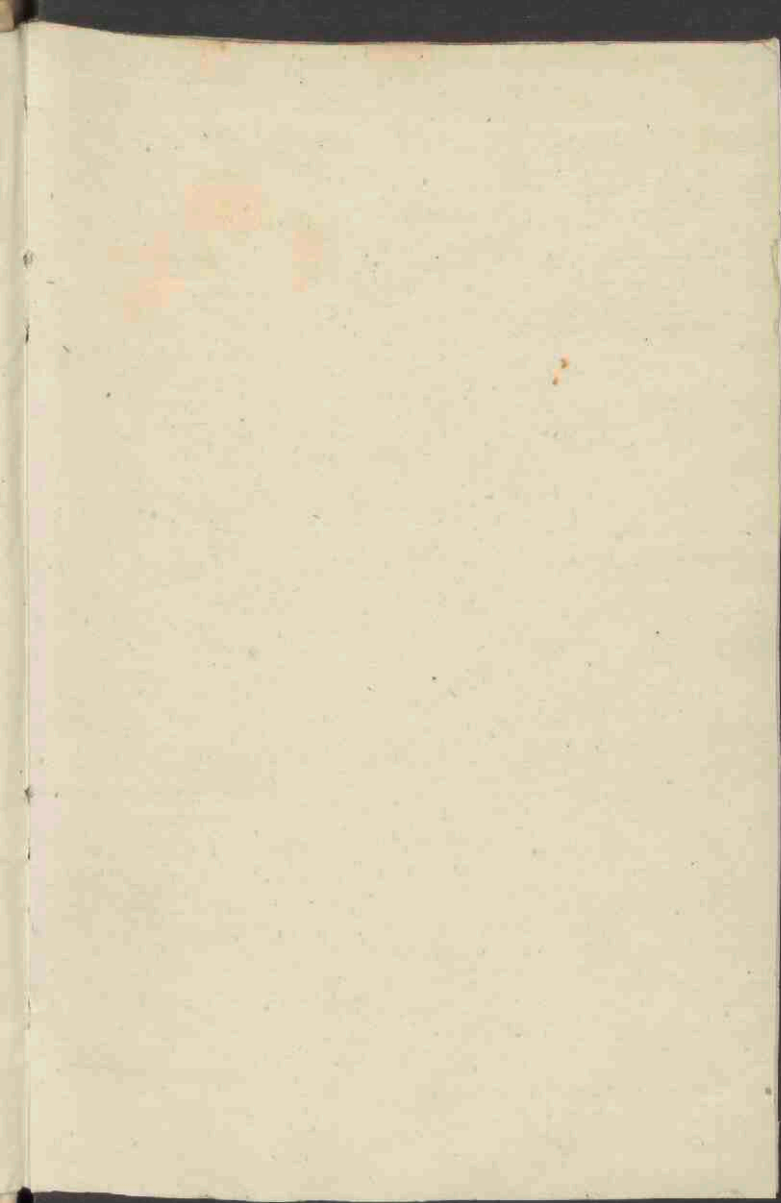

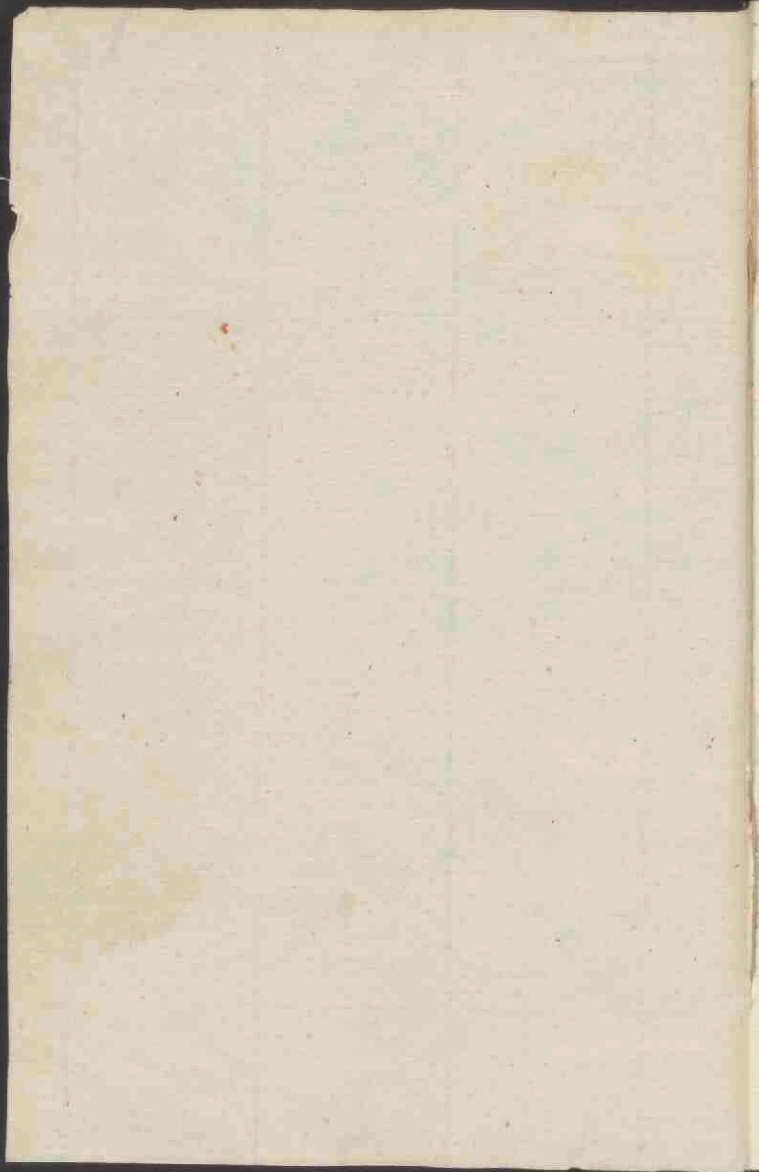
Historia Gentium

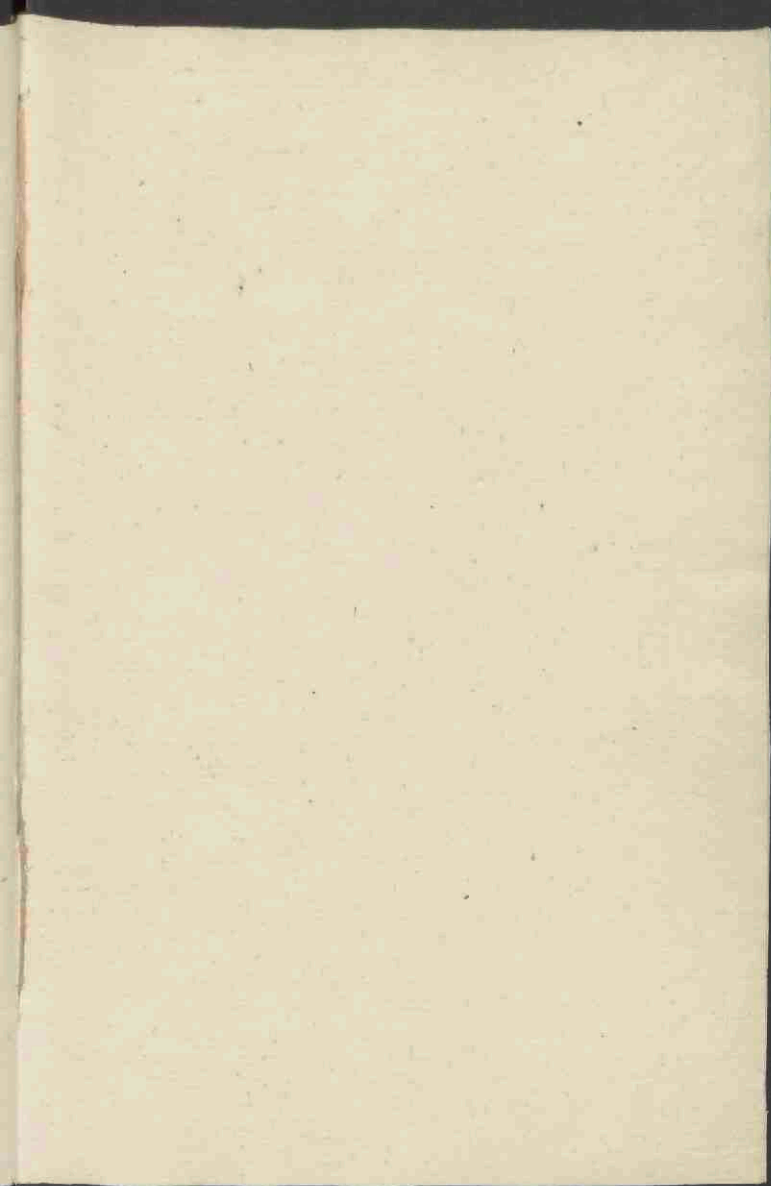
Octavo n°. 1456.

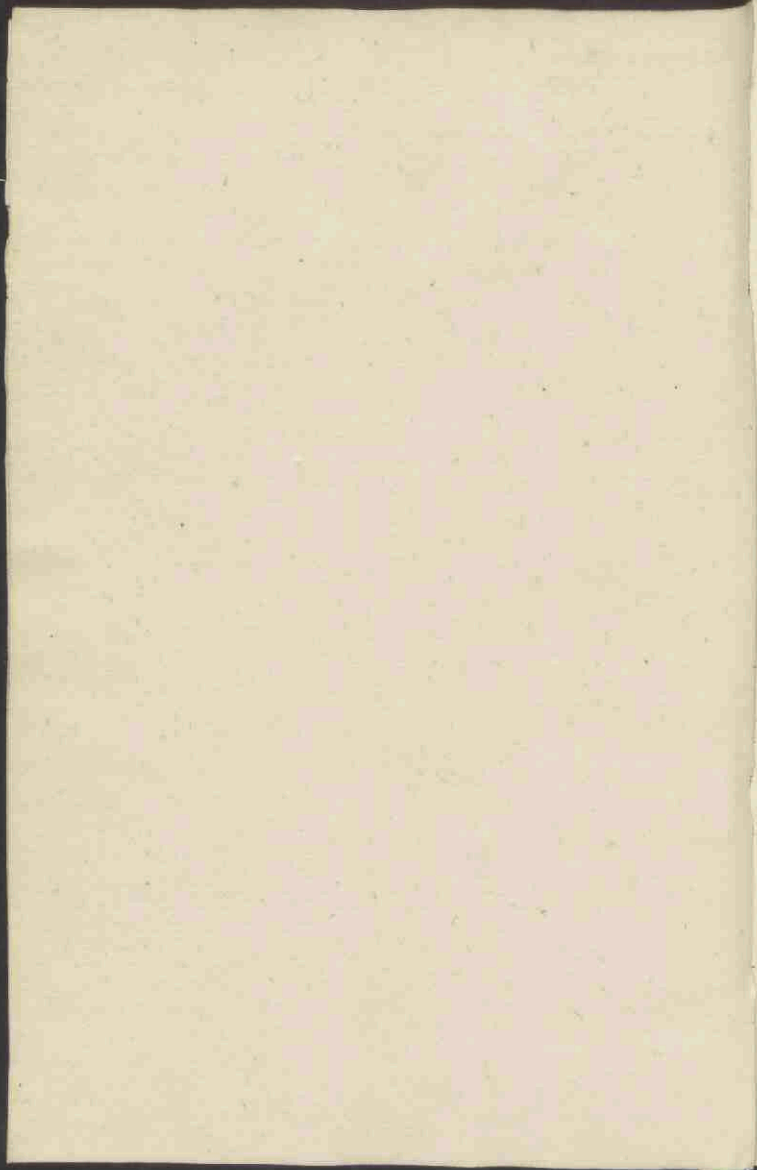
Rariora

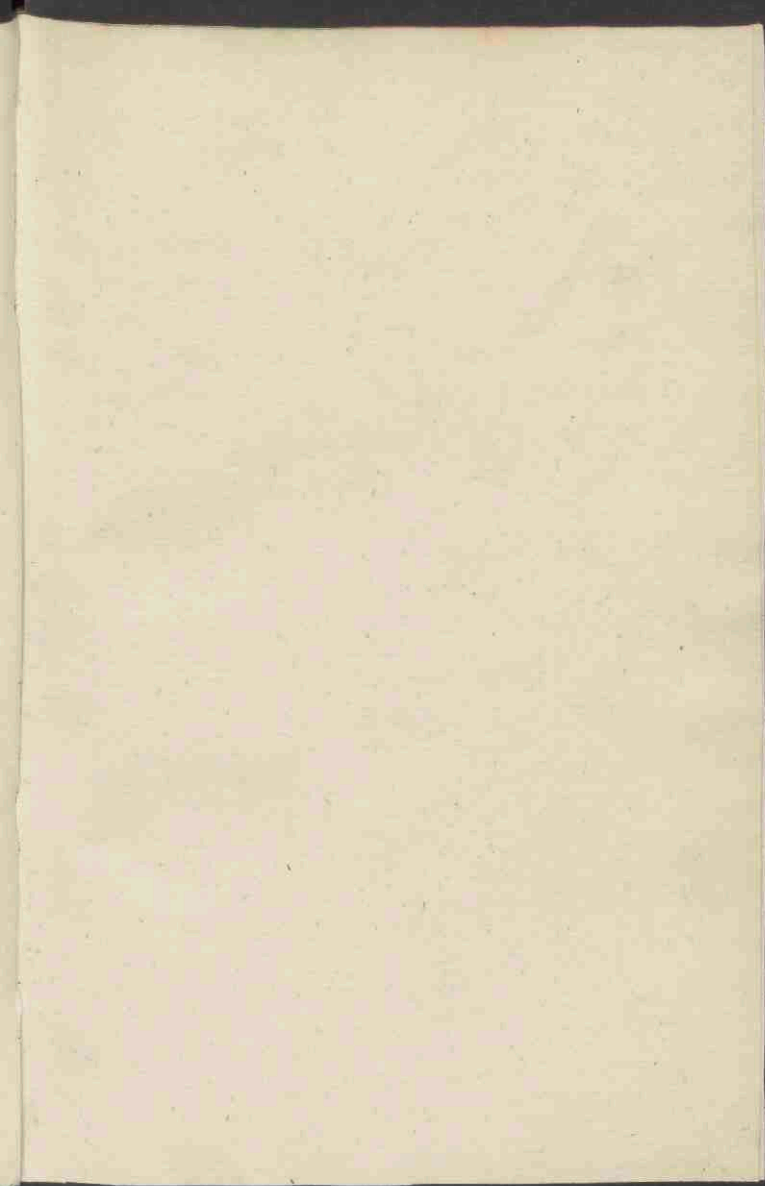
S. oct.
1456

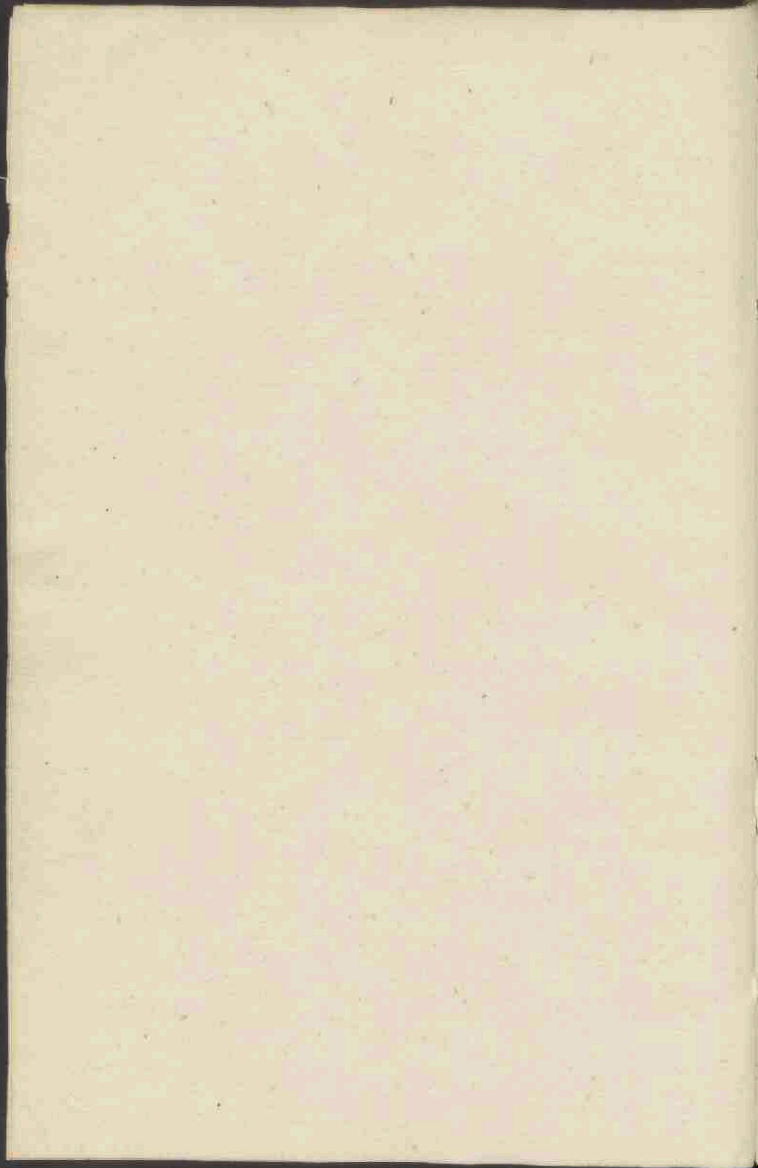

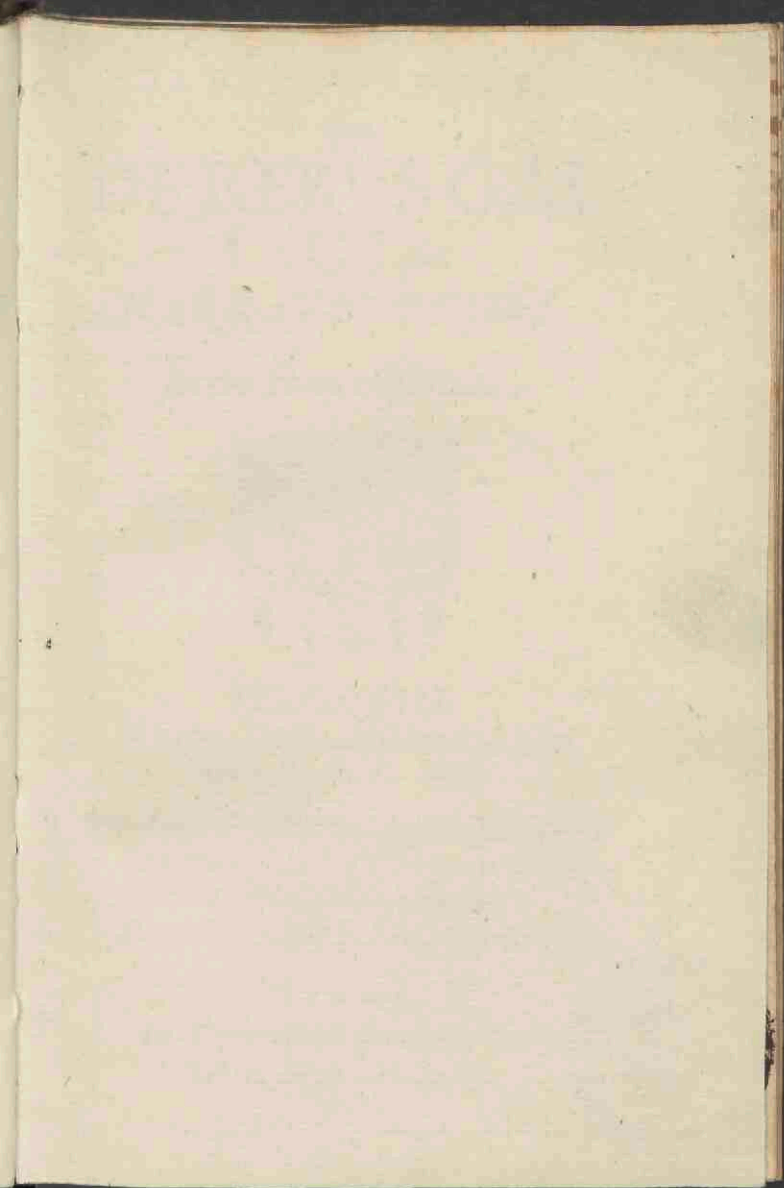

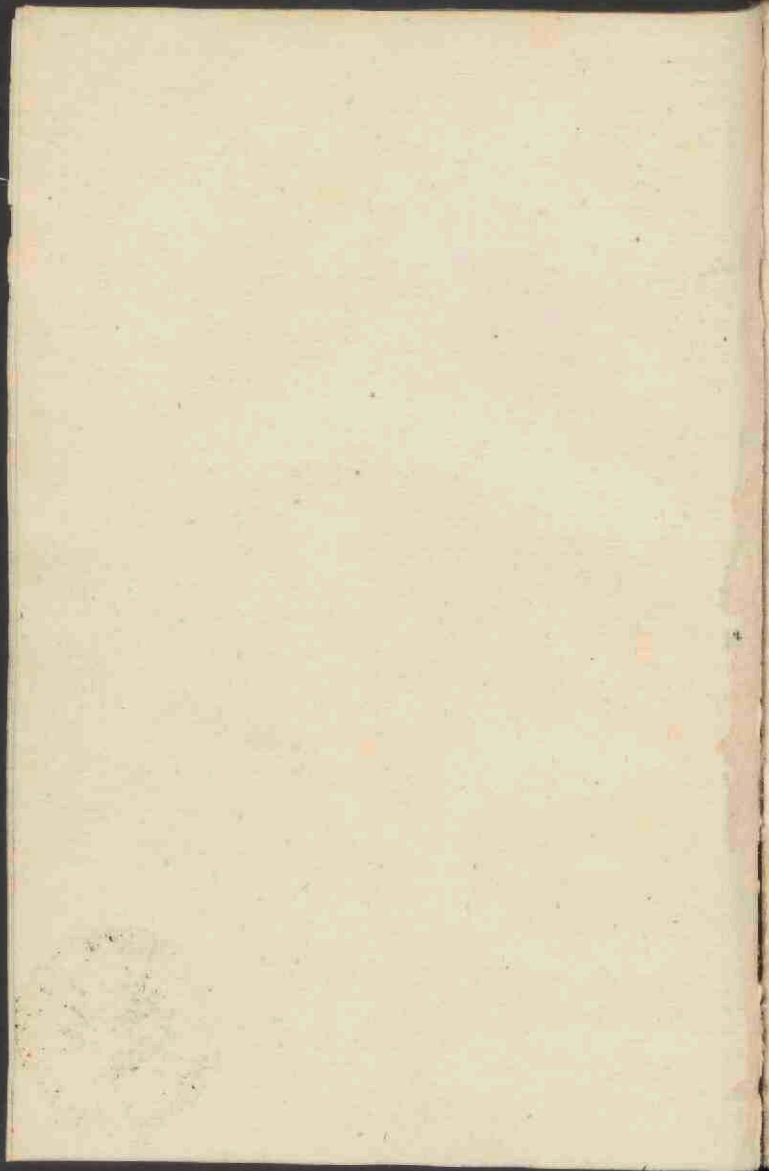

IEHOVA VINDEX,
sive
DE REBUS GAL-
LICIS:
NARRATIO PRIMA.

Iacobo Franco differente.

Pfal. CXVIII.

A DOMINO factum est istud: & est
mirabile in Oculis nostris.

*Vox Iubili & salutis in tabernaculis Iustorū:
Dextera DOMINI res præclaras egit;
Dextera DOMINI superior fuit:
Dextera DOMINI res præclaras egit.*

BREMÆ,
In Typographia Bernhardi Petri,
ANNO M. D. XC.

FROM THE
DEPARTMENT OF
THE
NATIONAL ARCHIVES

THE
NATIONAL ARCHIVES
COLLECTION
SERIALS
SECTION
1964
100
100

IEHOVA VINDEXTIV
 DE REBUS GALLI-
 CIS NARRATIO
 PRIM A.

ALLIA hodie omnis duas in partes scissa est. Vna, eorum qui leges, quibus Francorum Regnum constitutum, supra Christiana Regna omnia, adoleuit olim atq; floruit, sacrosanctas

Gallia in partes diuisa.

esse volunt. Altera eorum, qui res novas querant, hominum egentium & facinorosorum: quorundam etiam caeca superstitione furentium. Illis Rex caput: Caput iustum & legitimum: His familia Guisium; insertum caput, & monstrosum, dignum suo corpore.

Sed illi qui Regis legumq; auctoritatem in-violatam volunt, in duas & ipsi partes diuisi sunt: Eorum, qui DEO magis obediendum, quam hominibus censent: à DEO, & saluo DEI iure, Regi praestanda officia seruitiaque omnia. Horum caput & Dux Henricus Rex Nauarrae; primus Regij Francorum sanguinis Princeps: & hodie Regni successioni proximus. Hugonotos hos vocant. Alij à Rege legitimo, toti pendunt, quicumq; tandem ille sit, futurus ve sit. Politici hi, & Regij vocantur. Guisiani, à coniuratione olim ad Euangelij veritatē, id est, Christum orbe Christiano tollendum inita, Coniurati dicuntur.

Hugonoti.

Politici? Coniurati

Sed de Guisianis, rem vt altius latiusq; repetam, res ipsa postulat: & video obscuriorem esse his locis eorum originem: & ingerium eorum plerofq; aut ignorare, aut diffimulare.

Guiflorū.
ort^o & in-
cremen-
ta.

Guifia familia, Francisco primo imperante, primum è Lotharingia, in Gallium pedem intulit, egens. Creuit, folita Regum, populique Gallici in exteros benignitate, ad opes amplas: quas deinde, malis artibus & flagitio immensum auxere. Vastus animus, (quod de Catilina proditur,) immoderata, incredibilia, nimis alta cupiebat. Regna, prouincias, quibuscum fuerunt aliquando affinitate coniuncti, tanquam sibi debita, inflatus vanâ atq; improba spe animus appetebat. Sic Hierosolymitanum, sic Siculum, sic Neapolitanum, palam titulis suis adferunt. Sic Danicum sibi deberi: iniuste & per vim ab alijs occupari, haud obscure fremunt. Sic Gallicum, quod gens Capetia, annos amplius sexcentos, iusto clementiq; imperio tenet, Caroli Magni posteris restituendum, olim etiam libtis editis & confectis generis sui descriptionibus, imprudenter contendunt.

Francisc^o
Guifius
Cladij.F.

Franciscus Guifius, imperante Henrico II. expeditionem Italicam auidè petijt, suscepitq;: Regnum Neapolitanum palam Regi Henrico, re autem vera sibi petens. Inde nuptias Scotiæ Reginæ, quæ erat ei ex sorore neptis, cum Francisco Franciæ Delphino conciliauit: vt ea ratione, & auctoritatem in Regno suam firmaret, & sibi suisue, comparata auctoritate, viam

ad

ad Regnum inuadendum faceret. Deus iam
 tum, præcipuos Regij sanguines Principes, Re-
 gni proceres non paucos, è Nobilitate & plebe
 quam plurimos, ad veritatē Euangelicæ cog-
 nitionem vocauerat. Cardinalis, Guisij illius fra-
 ter, homo varius & subdolanus, cum crescere
 medios per ignes, Euangelicorum numerum
 cerneret, insinuare se aliquando, animis eorū,
 ficta pietate, studuit: Sperans facile per tantam
 multitudinem, moueri aliquid in Gallia posse.
 Sed cum illos à rebus nouis alienos, pietati de-
 ditos, Principibus suis, quorum nonnulli pie-
 tatem haud fictè sequebantur, addictos, cerne-
 ret, aliud sibi capiundum consilium censuit.
 Dignum videbatur posteris Caroli Magni, qui
 Princeps abominationem in templum DEI in-
 duxisset, abominationem eandem tueri: Eius
 prætextu, Principum Regij sanguinis, non au-
 thoritatem modo labefactari, sed vitam etiam,
 in periculum vocari posse: Regnum proceribus
 & Nobilitate & ciuibus bonis dispoliari: Re-
 gis Augustam Maiestatem infringi; & illum
 obedientiæ zelum, quo fuit hætenus plebs no-
 bilitasq; Gallica, illustris, extinguere. Ita Regni
 veluti vacuum & destitutam possessionem inua-
 di. Hoc animo excitata in Gallia ciuilia bella,
 & Principes sanguinis aliquot, & è Nobilitate
 proceribusq; plurimos è plebe innumeros vi-
 ros bonos fortesq; hauserunt. Vbi bellicæ ra-
 tiones parùm succedebant, Pacis nomen indu-
 ctum, sub quo cædes horrenda, crudeliter atq;
 perfidiosè patrata.

Cardina-
lis Guisij
us.

Caroli
M. poste-
ri.

Ciuiliū
bellorū
causa.

Henricus
Guifius
Francifci f.
Liga.

Sed Francifcus, de quo dixi, Guifius, Carolo nono imperante, apud Aurelianum ic^o, iacta vidit fpei fuæ fundamenta. Succellit vanitati eius atq; audaciæ, non autem bellicæ virtuti, Henricus filius. Cuius egregia indoles, Magiftro Cardinale patruo crevit. Sub hoc, Coniurationis (quam Ligam vocant) iacta dudum femina, in lucem prodierunt. Ea inter Pontificem, Hispanum, Italiæ proceres, Lotharingos (in quibus Guifij) Sabaudum, aliofque, Principes magnos, quos hic reticeo, ad veritatis lucem extinguendam, atq; Imperia legitima subuertenda inita primùm est. Hispano debellanda Anglia: Guifio Gallia committitur: Sabaudum Geneua & Heluetij cõmendantur: alijs aliæ, veluti prouinciæ, assignatæ.

Sed Guifio, Regnum Galliæ, quàm Religio magis cordi effe. Deberi hoc familiæ fuæ, iam dudum palàm prædicabat: facili & annuente Pontifice, qui à Caroli Magni posteris fcilicet, dignitatis fuæ restitutionem atq; amplificacionem speraret. Dicam obiter. Religioni atq; pietati, (vt illa sæcula ferebant) præ ceteris addicta ex animo femper fuit Capetia gens, fed Pontificum dominationi infelta.

Igitur ille impatiens moræ, atq; regnandi incredibili cupiditate ardens, dum fe Hispanus in Angliam præparat, erumpit Anno 1585.

Hui^o po-
fremi
belli oc-
cafio.

Alenfonio mortuo, Rex Nauarræ Henricus, fucceffioni Regni proximus & iure ipfo & iudicijs omnium notabatur. Huius inflignes maturafque, virtutes Guifius oderat metuebatq; Accedebat

cedebat, Hispanus instigator, qui ne Belgio animum Galli serio adijcerent, valde verebatur: & Nauarrenum, cui Regna aliquot detinet iniuste, quam minimum esse cupiebat. Itaq; implicare Galliam bello inexplicabili, & eo Nauarrenum obruere cupiebat. Post multa Regna, varijs artibus, iure iniuriâ, occupata, cætera que rapere iisdem artibus non potest, ea, ne ad Monarchiam Orbis properantem fortè morentur, turbare atq; ciuilibus dissensionibus euertere, propositum illi. Itaq; Guisium satis suopte ingenio furentem magis magisque accendit: pecunias sumptui pollicetur, numerat.

Hispani
animus.

Iam titulus bello quæritur. Regnum Gallicum palam petere, etiam ipsi, quamuis Caroli Magni nepoti, videbatur durum nimis. Nec tulissent ingenia Gallica. Religionis specie imponendum erat vulgo. Hic Pontifex operam suam cõmodat. In Regem Nauarræ tanquam hæreticum, fulmen suum dirasq; contorquet: vano ictu, & in auctoris caput redituro. Tonat in templis, & cœlum terræ miscent Concionatores: Natio hominum inquires, & turbandis imperijs nata. Dominatione ipsi sibi quærunt: quam, stantibus legibus Imperijs, obtinere nõ possunt. Itaq; mouent semper aliquid, miscentque: vt turbidis rebus publicis, res ipsi suas sensim promoucant. Horum se animis insinua- uerat Guisius: & per hos plebeculæ, muliercularumq; animos, & supersticiosas mentes sibi in omne scelus deuinxerat. Hi Nauarrenum infestantur clamose, Guisij pietatem, fortitudinem,

Belli titulus
Religio-

Rex Nauarræ ex-
communi-
catur à
Papa.

Concionatores

gaturum, iactitabat. Solus Nauarrenus, pænè triennium, tot hostium tantas vires sustinet. Nullus ei Anglus, nullus Heluetius, nullus Germanus in auxilijs: Galli pauci aderant. Sed erat cum ipso DEVS: quia & ipse, cum DEO. Illi pugnant, oppugnant: nihil expugnant.

Nauarreni
Pietas,
Prudentia,
Fortitudo
incompa-
rabilis.

Nauarrenus, cui insignis pietas, admirabilem prudentiam & inuictū animi robur pepererat, vrbes capit non paucas: hostem prosligat, non semel. Ita illi, tantis viribus, nihil agunt: hic, nullis viribus, multa magnaq; peragit. A DEO hoc certè: qui, vt semel ex nihilo creauit cuncta: ita & cottidiè ex nihilo admiranda in oculis nostris perficit. Iam quadriennium Nauarrenus, grauiſſimum onus ceruicibus sustinet, nec succumbit: imò nec fatigatur. Iam quadriennium, bellum impar excipit, nec vincitur: imò vincit. Dicam quod res est. Centies cum hoste ipse congressus est: nunquam victus, semper victor. Centies cum hoste manum ipse cōseruit: hostes quam plurimos vulneribus afflixit, manu cepit, morti dedit: Ipsi adhuc intactum vulneribus corpus. Gaude, Henrice Rex Nauarræ: sub vmbra Omnipotentis habitas. Nolim præterire, quod Rex ipse in eo scripto profiteretur, quo Mænium, rebellem & læsæ Maiestatis reum, publicè declarat, quodque mihi compertum aliunde satis est: Guisium, atque ipsum adeò Hispanū de fœdere cum Rege Nauarræ tractationem instituire voluisse: conditiones amplas atque magnificas proposuisse:

Omni-

Omnibusque modis eius amicitiam experisse.
Sed illi nulla cum impijs amicitia, nullum fœ-
dus. non, si mōtes dent aureos, & Regna mun-
di ostentent.

Tandem, post multorum varios labores, Exercitus Germanicus
magnis sumptibus, tanquam ingenti machina, in Galliam
educitur in Galliam è Germania numerosus anno 1572
exercitus: qui Nauarrenum, Regijs exercitibus
pressum, & diu laborantem liberaret. Hic, dum
cum hoste Nauarrenus certat, & expedire se
impeditus conatur: dum ad Coutrasium cum
Ioieusio pugnat: (vnde memorabilis illa atque
vnica Euangelicorum, à tot seculis, inter tot
nationes Euangelicas, victoria) Hic, inquam,
exercitus miserè dilapsus, ruinâ suâ, magnum
malum rebus Gallicis dedit.

Guisio, ne quid apertè in Regem moueret,
vnus Nauarrenus hætenus obstat: Vnus tot
annos Regem, Nauarrenus saluus, seruat. Iam
desperatas, illo casu, res Nauarrenas Guisius pu-
tat. Falsus: Non enim Nauarreno in equitibus
& curribus, sed in D E O, spes: & ex ea, cetta Guisij au-
salus. Iam & Hispani in Angliam apparatus, dax confi-
de quo supra dixi, expeditioni paratus videba- lium in Re-
tur. Itaq; duplici fiducia, ingens facinus, nec gem.
auditum in Gallijs vnquam, aggreditur Guisio.
us. Regè capere, & custodiæ monachali man-
dare, aut vita priuare, parat: inde sibi Regnum
asserere. Multa ad hoc illi tota Gallia, iam du- Facinus.
dum callidè comparata. Iam armatos Luteti-
am clam inducit: Plebem, quam Concionato-
rum operâ habebat in manu, ad seditionem su-
scitat.

Guiss⁹ Re-
gem agit.

scilat. Rex, periculum videt: nec mederi pō-
test: igitur Lutetia confestim excedit. Guisius
fidem Parisiensium satis expertus: etsi elapsum
sibi Regem dolebat: Regiē loqui, scribere:
magistratus viros bonos & Regi fidos, abroga-
re: factiosos supponere: loca vrbis munita prę-
sidiis suis firmare: pecunias Regias pro arbitrio
tractare: Omnia denique pro Rege agere. Co-
gitare nihilominus qua ratione Regem com-
prehenderet. Excusat se apud Regem, sed ita,
vt, non subditum, cum Rege, sed Regem cum
subdito, etiam abiectissimo loqui diceres. Res
tandem componitur. Dies locusq; dicitur, quo
regni ordines conueniant. Ibi, Regis Ordini-
numque sententia Nauarrenum successione
regni indignum iudicatum iri, Guisius non du-
bitat. Ex eo, futurum in potestate sua Regem
Regnumque.

Regi recō-
ciliatur.
Ordines
indicti.

Parantur ad conuentum Ordinum, omnia.
Guisius suos, per prouincias dimittit, qui pre-
cio, precibus, minis, vel qua alia ratione Giui-
um, Nobiliumque libertatem corrumpent,
vt scilicet, homines suarum partium, cum
mandatis, quę pręscribebat ipse, ad conuen-
tum mitterentur.

Sabaudus.

Dum rebus suis in Gallia Guisius intentus
est, Sabaudus qui & sibi spoliū ē iacente Gal-
lia petit, Salusensem Marchionatum occupat.
Infœlix puer. Sed cum castigandum Bernati-
bus relinquo.

Classis Hi-
spanica.
Iob. 4.

Interim, cum classe Hispanica DEVS ē cœ-
lo pugnat. Afflatu DEI perierunt, & à vento
irę eius absumpti sunt. Non

Non terretur Classis Hispanicæ Infelici successu Guisus. Trahebat eum ad pœnam DEVS. Conueniunt Blæsis Ordines : Ordines Guisij veneno tincti. Ad Guisij nutum omnia componuntur. Iam summæ Regni dignitates, ei fratribusq; decernuntur. Iam Regni ipsius administratio omnis, & tantum non Regium nomen tribuitur. Guisianum tum vocari, aut Coniuratum, laudi : Regium dici, probro palàm habebatur. Nescio, an hæc Regi suspecta: debuerunt certè. Socios Regni pati. Regibus insolens. Monetur interim vndiq; Rex : caueat sibi : constituisse Guisium manus ei inferre, & Luretiam vi rapere Rex ipse publico scripto testatur, Aumalium Guisij patruelem, & Manium eiusdem Guisij fratrem (ij Blæsis aberant) certos ad se homines misisse, qui vehementer monerant, sibi prospiceret : ni properet, breue ei salutis tempus concessum. Monetur & ipse Guisus, non esse quod nimium Regi fidat. Excidit Guisio vox: vox audax: Non audet, inquit. Rarè diuturna est serui potentia, quæ ipsi domino terribilis est. Rex igitur, & audacia Guisij commotus, & periculo suo territus, vocatum ad se XIII. Decembtis, veteris stili, quæ erat olim dies Veneris, pugionibus confodi, & Regni turbatorem, ad Regnum manifestò adspirantem, in Regis vitam manifestò conspirantem iussit. Eadem hora capti, Cardinalis frater, Inuillæus filius, Elbusi^o patruelis : alijq; factionis eiusdem. Cardinalis, postero die, quòd audacissimi hominis, tanquam feræ bestię diuturnos

Ordinibus
conuentus.

Guisi^o iussu
Regis necatur.

Et post eū
Cardinalis.

Iud. 3.

nior custodia, periculosior esse videbatur, confossus est in usu Regis. Sic pereant omnes inimici tui, Domine: qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

Prou. 16.

Indignatio Regis, inquit sapiens, nuncius mortis: & vir sapiens, placabit eam. Sed Regi de Guisio aliter supplicium sumere, intutum fuit: Ad aulam enim ipsam, Guisiana factio, tanquam gangræna peruenerat. Captiuos, publico supplicio seruandos putauit: ut ordinariâ iuris viâ, & publica eorum confessione, illa extraordinaria in Guisium animaduersio, necessaria fuisse probaretur. Incidunt sæpè morbi, in quibus si methodicorum rationem teneas, eadem ratione ægrotum perimas. Ipse sibi æger quandoq; non expectato medico, venam aperit: Et subita nouaq; mala, subita nouaque remedia poscunt. Parmenionem Regnum affectantem, per insidias tollendum è medio Alexander M. curauit. Vulgo ille militum erat acceptus, in potestate habebat exercitum. Animaduerrere in eum apertè non poterat, nisi cum aperto rerum suarum periculo. Angliæ Rex, ni fallor, Richardus, patrum suum, Clouestriæ Ducem, res nouas molientem, & populum cõcitantem, clam, per speciem venationis ex Anglia abductum, strangulari iussit. Ille summo Duci, cuius fideli feliciq; opera usus erat sapissime: Hic, patruo Regioq; sanguini non pepercit. Quid Regem, cum ipsius vita, Regniq; salus, in præsentissimum periculum vocaretur, parcere Guisio voluisses? Homini, nulla re, præterquam insana dominandi cupidine, insigni.

Curtius.

Prossard.

Guifiorum cadauera, Rege mandante, Carnifex capitibus minuit: inde exuffit: cineres in aërem Ligerimq; fparfit. Ecce qui in viros fortes, fenarios immittere; qui innocentes capto priuare; qui facros ignes, in pia capita accendere, qui fufpendere, qui mergere Sanctorum corpora ridens solebat: Is confoffus iacuit: ei caput impium iufta carnificis manus abftulit; eius truncū cadauer vltor ignis conffumpsit: Cineres, partim venti tulerunt, partim aquæ hauerunt. Iam Vltorem non imminere impijs Deum dicito.

Quatriduo poft fublaturum Guifium, Rex Rex Nauarræ Niortium re Niortium capite
 Nauarræ Niortium, primarium in Pictonibus oppidum, commodiffimo loco fitum, rebus ad bellum victumq; neceffarijs inffructiffimum, vno fole è fuis defiderato, capit. Eo capto, alia non pauca, deditionem fecere. Ad maiora, magno impetu properanti, DEVS manum iniecit. Ex continuis grauiffimisq; laboribus, Eius morbus grauis, quos vix quifquam alius ferat, in grauiffimam pleuritidem incidit. Ea nobis optimum Regem; prudentiffimum Ducem, fortiffimum Militem, pænè rapuit. Vidiffes tum in eo, quod viderunt multi: incredibilem in re bellica conffituenda Prudentiam: (nam in propinquo erat hoftis, numero militum longè fuperior) Conffantiam in morbo admirabilem: pietatem & fiduciam in DEVM, qualem hæc ætas non fert. Desperantibus de eius falute omnibus, ipfe, in DEVM fperabat: cuius fingillatim enarrabat, decantabat benefacta. Serua hunc nobis porro,
 DEVS.

DEVS, Principem: quem tunc reddidisti Ecclesie tuæ, non frustra: Serua, quàm diutissimè. Vide, mi DEVS, quò humanæ mentis prorumpat curiositas. Hunc si nobis rapis, quis Gregem tuum ducet? Scio: ex lapidibus, vt filios Abrahæ, ita populo tuo Duces suscitare potens es. Certè, si ex his quos nouimus; verè ex lapidibus. Magnos, fortesq; viros video, si solos video: Si ad hunc comparo, Umbrae sunt. Nemo, cuius ceruix sustinendo tanto oneri sufficiat, quantum hic, inspectante orbe Christiano, sustulit. Sed tibi DEVS, gregis tui, æterna cura: Ego homo, ad humana descendo.

Coniuratorum furor.

Peruulgata Guisiorum, Ducis & Cardinalis, morte, Coniurati in furorem aguntur. Eorum erat in plerisq; Gallie urbibus ingens multitudo, ad quoduis parata scelus, seu ingenio suo, seu inopia, seu metu pœnarum, siue etiam superstitione, quæ, vbi cæca hominis mentem inuasit, horrendos edit partus, Aurelianenses in primis & Parisienses, olim cædium in Evangelicos antesignani: Picardi etiam nonnulli, apertam defectionem moliuntur. Regios omnes, id est, viros bonos & moderatos, aut trucidant, aut carceribus mandant. Sed Lutetiam Mænius confestim aduolat: Aumalium Picardie vrbes, quæ à Rege defecerant, Ambianum & Abbatis villam occupat. Aumalij frater, quem Equitem Aumalium vocant, Aurelianum, Blæis, nescio qua arte saluus peruenit. Hi duces hodiè Coniurationis, & defectionis habentur. Mænium, mortuo fratre, spes Regni, quæ

quæ nihil vnquam suadet moderati, incitat:
habebatur antea minus ferox. Aumalium ea-
dem cupiditas & nonnulla fortassis spes tenet.
Equiti, sua etiam somnia, calcar addunt. Sed
hi suos quisq; ad flagitiosissimum quodq; faci-
nus impellere, vt scelerum conscientia & venie
desperatione fidos habeant. Hinc in Regiam
Maiestatem Parisiensiu incredibilis furor. Re-
gias ædes diripiunt: insignia lacerant, concul-
cantq;: effigies conspuunt, & discerpunt: tan-
quam animalia fera in ipsa inanima sæuiunt.
Ipse Regius Senatus, Parlamentum vocant,
ignominiosè & inaudito scelere, ab infimæ &
pudendæ sortis hominibus fædis carceribus in-
clusus. Regi, ne verbo quidem sua dignitas
seruatur: publicis etiam scriptis, Henricum
Valesium vocant, olim Regem. Accedit Con-
cionatorum, qui iam pænè vbique, discordia-
rum & seditionum tubæ sunt, effera rabies. Po-
pulum satis per se furentem, clamoribus & e-
iulatu concitant. Guisium, Gallix liberatorem,
Parisensium seruatorem, Catholicæ Religio-
nis vindicem vocitant: Regem: Tyrannum,
Herodem, perfidum, carnificem, atheum cla-
mitant. Et huius odio, in Regis Nauarræ veris-
simas laudes, imprudentes exspatiantur: Ma-
gni, & Regij animi Principem, Religionis suæ
constantissimum obseruatorem, fama, fideque
integra, clementiâ in deuictos hostes, etiam ho-
stibus admirandâ prædicandâq;. Sed Sorboni-
cum Theologorum Collegium, ex D. Pauli do-
ctrinâ, populum fide Regi debita liberum &

Sacramento solum pronunciant: licere populo, contra Regem suum, pecunias colligere, coniurare, arma ferre, pugnare.

Hæc tibi merces, Henrice Rex, ab ijs rependitur, pro quorum otioso ventre, tu olim tot labores suscepisti, toties pugnasti, toties vicisti: pro quorum Tyrannide patrios campos, civium tuorum sanguine imbuisti: pro quorum salute, tuam Regniq; tui salutem neglexisti. Etiam Romam mittis, & benefacti veniam à Papa petis? Non agnoscis consilia illa omnia, quibus pænè regno vitæq; spoliatus es, Romæ fabricata? è cerebro & diuina mente beatissimi Patris profecta? Malefactorum, à Deo veniam exora. Benefactis, & huic quidem tanto, tam raro in patriam tuam beneficio, sua laus æternùm maneat. Cardinalem, tibi Regnoq; imminuentem, sustulisti. Bonum factum: & voce scriptisque bonorum omnium celebrandum. Ob hoc tibi Gallia tua omnis, flexis genibus gratias agit: laudèq; cantat. Sed Cardinalem: An non subditum tibi? An nõ tuis tuorumq; beneficijs, non suis suorumve meritis magnum? An non in te, Regem suum conspirantem? An non præsentem Regno tuo pestem immittentem? Quæ hîc Pontificis notio? Apage mihi istos homines, qui Religionis specis, solutos se legibus humanis, & à Magistratu liberos iudicant. Apage mihi Religionem istam, si modò illa Religio est, quæ societatis humanæ diuinum vinculum soluit. Auctoritas potestæq; tua à Deo, quam nemo homo, nisi magno cum suo malo, vnq̃ solu-

soluit: Sed tu, Rex, caue, ne Bonum factum
purumq; factis istis commacules: Caue, ne te
Romano rursus luto immergas: tenax est, &
vix vnquam ex eo emerges.

Inter tantas has turbas, vt in hominum ma- Mors Re-
gna turba quis, etiam alias insignis, fortè elat- ginae Ma-
bitur, ita veluti elapsa est Regia mater Catha- tis.
rina: de qua silere malo, quàm pauca dicere. Rex Cō-

Sed postquam videt Rex, Coniurationis re- iuratos
liquias etiamnum caudam mouere: ne forte eorumq;
subditis suis exterisue hæeret hac in re scrupu- fautores
lus aliquis: Mænum, Aumalium, eiusque fra- hostes p-
trem Equitem, publico scripto, dignitatibus scribit.

atque honoribus omnibus priuat: Infidos, re-
belles, & Maiestatis conuictos declarat: Eos eo-
rumq; posteros, quique illi sint, qui aut consilio
aut opera, aut re aliqua, opè illis ferent, eodem
loco habet. Ab his illisq; graues se pœnas ex-
petiturum profiteretur. Idem in vrbes, Lutetiam,
Aurelianū, Ambianū, similesq; alias constituit.

Sed Partium vires, intra extraq; Regnum,
quæ quantæq; sint, breuiter videamus.

Coniurati, vrbes Regni aliquot amplissimas Partium
tenent: in ijs pessimum quemq; & vilissimum: vires,
quo quis honestior, eò ab illorum cōsilijs actio-
nibusq; alienior. E Nobilitate pœnè nullus in
partibus est: nisi qui olim Guisix familiae addi-
ctus, eandem nunc cum ipsis fortunam experi-
ri cogit: aut qui facinoribus coopertus, vel
alieno are obrutus, in sanis partibus, partes
nullas inuenit. Auri argentique vim, ex con-
flatis sanctorum, quas vocant, reliquijs, confe-
cerunt

cerunt, ab opulentioribus, quos utribus clau-
 sos tenent, magnam pecuniæ summam exege-
 runt promiscuè. Sed destituta Nobilitate plebs,
 seditionibus assueta, insueta Bello, turbam po-
 tius, turbandis rebus aptam, quàm exercitum,
 hosti profligando commodum, conficiet. Ipsa
 suopte ingenio varia & mobilis, leui momen-
 to, partes mutabit, & duces suos, qua leuitate
 secuta est, eadem deferet. Quidam etiam pœ-
 nitentia ducti, postquam abierit ille furor, &
 Regij nominis Reuerentia redierit, Ducum
 suorum sanguine defectionis maculam cona-
 buntur eluere. Illa autem conflata pecunia ef-
 fluet citò: præsertim, cum in eam quàm pluri-
 mi inuolent: & de ea partem sibi quisq;, tanq̃
 de præda, poscat. Exactiones, si repetantur,
 plebem commouebunt. Nulla enim inter eos
 Regis certi, nulla Magistratus legitimi reueren-
 tia. Nullum in vulgo consilium, nulla ratio.
 Omnes sibi Reges, omnes Duces sunt.

Urbes
 sanguine
 piorū in-
 sectæ in
 Coniura-
 tis sunt.

Sed hîc nota mihi, Christiane, & vide, Ur-
 bes, quæ Anno 1572. tot innocentum Chri-
 stianorum sanguinem crudelissimè fuderunt,
 eas omnes, quamuis ab inuicem longe distitas
 veluti conspiratione quadam, & signo dato, in
 Regem suum furentes. Quid hîc aliud quàm
 iustum Dei iudiciū exspectas? Exspecta, Chri-
 stiane, & spectabis Namque tu Deus, Vltionum
 Deus, iustus populi tui vindex, memor eris, vt
 se gesserint, illi, cum vastarent Ierusalem tuam.
 Dederunt cadauera seruatorum tuorum cibum
 volucrib⁹ cœli, & carnem sanctorū tuorum be-

Psal. 127.

Psal. 79.

stijs

stius terræ. Effuderunt sanguinem eorum circa
Ierusalem, tanquam aquam. Beatus, O filia Ba-
bylonis, qui reddet tibi ea, quæ intulisti nobis,
Beatus, qui apprehendet filios tuos allidetque
ad petram.

Externa autem auxilia, quæ habere possint,
non video. Oculos in Hispaniam vertunt, Ha-
bet Hispan⁹ domi, quæ agat. Parmensis, quan-
tum ego quidem arbitror, res suas in Belgio
confirmandas, quàm alienas curandas iudica-
bit. In Italia, Pontifex, ne quo modo Regis
animum amplius offendat, cauendum sibi pu-
tabit, &, si quid tentare velit, fulmina contor-
quebit bruta, & quæ nemo, nisi brutus ipse, cu-
ret. Florentinus & Ferrariensis, spectabunt hos
tanquam ludos, & mouere quidem in Italia
aliquid possunt: extra Italiam, eorū vires haud
valde extimescas. Sabaudum continebunt vi-
res Regiæ & Heluetiorum, quæ temeritatis eius
vindictam petunt properant. Restat illis vna
Germania, quæ mercenarium fortè militem
præbebit. Ita est mos, ipsi Christiani etiam An-
tichristo, accepta pecunia seruiunt, & animas
suas Sathanæ vltro mancipant.

Sed à Rege, stat Galliæ robur, Nobilitas o-
mnis, ipse Dux Ducum, & summus ætatis no-
stræ Imperator Rex Nauarræ: Prouinciæ, exce-
ptis Urbibus aliquot, omnes. Portus & acces-
sus Regni omnes, quibus prohibere Urbibus
commerarum possit, interim equitatu agros il-
lorum vastare & populari. Salinas tenet omnes.
Ut facillè sit Coniuratos ad summam omnium

rerum inopiam adducere. Extra Regnum, pa-
tebit eius auro Germania, & erunt ipsi Princi-
pes, acceptorum à maioribus eius beneficio-
rum memores. Scotiæ Rex & Heluetij, scæderi,
Regina Angliæ, Veneti, alijque amicitia non
decrunt.

Rex Nauarræ: Etsi humanæ ei vires non de-
sunt: Oculos tamen in cælum tollit. Inde cer-
tum auxilium sperat: inde salutem certus ex-
spectat. Nec vnquam sperauit, expectauit fru-
stra. Alta illa vox tua, Henrice Rex Nauarræ, &
verè Christiano spiritu edita. Si me omnes gen-
tes, etiam solum circumdederint, Spero quòd
per nomen DOMINI excisurus sum eas. Me-
ritò speras in DOMINO DEO tuo: meritò
eius in te beneficia prædicas. Specta Cælum:
Mille ibi legiones Angelorum, quorum vnus,
totos exercitus, hominum Centum Octoginta
quinque millia, vna nocte delet. Et hic qui te
circumfundit aer, equis plenus est, curribusq;
igneis, auxilio tuo paratis. Illos non est, quòd
molestis sumptuosisque legationibus ambias:
quòd magnis stipendijs emas: Fide, tui sunt.
Non illi inimicos amicosque pariter vastant:
hostes perdunt, suos illæsos seruant. Iam te
DEVS ille, ille exercituum DEVS, infantem
inter infestos exercitus seruauit: Adolescentem
ille te periculis innumeris liberauit: Virum ille
te, in Guisiana cæde seruauit, de ciuitate san-
guinum eduxit, in domum suam deduxit. Ille
venena, ille enses, quibus centies petitus es, abs-
te auerit. Ille te medios inter hostes, protexit,
pro

pro te pugnavit : pro te vicit. Ille naper proiecit ad pedes tuos hostem tuum. Qui arma tua fugerat, imbellis : is, cum illo DEO tuo pugnans, merita morte cecidit. Idem ille te DEVS tuus, veluti de sepulchro retraxit, & morti eripuit. Idem ille hostium tuorum reliquias, hodiè iratus persequitur. Expecta paululum, & illos in semetipfos ruentes videbis. Gaude igitur, Rex, Tua DEO salus curæ est. Asylû tuum & arx tua, DEVS tuus. Is te hodiè liberationum suarum illustre exemplum constituit, in quod intueamur, quod sequamur omnes. Atque utinam tot hodie, aut nihil agentes aut malè agentes Principes, sequi malint exemplum tuum, quàm aut malè agere, aut tempus inertè otio ludere. Sed illos sua manent. Tu vero perge. Perge indefessus, perge intèrrit⁹. Nos te sequimur, Tu Christû sequere. Illac in cœlum via est.

At tu, Auctor Christiani nominis, IESU, serua, protege, auge hunc Regem, gregis ductorem tui, & cum eo sanctum gregem tuum. Nos verò, populus tuus, & grex pascuorum tuorum, te celebrabimus in sæculum, & per omnem ævum prædicabimus laudes tuas. Recolemus Iudicia tuà à condito mundo, & nomini tuo dabimus gloriam. Amen.

Psalm. 58.

Lætabitur iustus cum viderit Vltionem. Pedes suos in sanguine impij lauabit.

Et dicet homo: Certè iustum manet suus fructus : certe est DEVS iudicans in terra.

F I N I S.

The first part of the book is devoted to a general
introduction of the subject, and to a description
of the various kinds of plants which are found
in the different parts of the world. The second
part is a history of the progress of the
science of botany, from the earliest times
to the present day. The third part is a
description of the various kinds of plants
which are found in the different parts of
the world. The fourth part is a description
of the various kinds of plants which are
found in the different parts of the world.